

Sokan ismerik Ernest J. Bellocq New Orleans vigalmai negyedében, Stroryville-ben készült fotográfiáit és kalandos történetüket. Én elég későn találkoztam velük, és ahogyan lenni szokott, a véletlen eredményeképpen. Volt egy ismerősöm, egy fiatal lány, akit a belvárosi City TV-nél ismertem meg, amikor egy kéthetente sugárzott kulturális magazint szerkesztettem ott. Egyetemre járt akkor, mellette dolgozott riporterként. Megkedveltem. Talán azért, mert az ifjúság határnélküli öntudata, a korosztályára oly jellemző, az én későkádárkori fiatalságomból eléggé hiányzó céltudatosság, a világ legyőzésének vágya mellett volt benne valami igény a megértésre is. Jól lehetett vele együtt dolgozni. Később megváltoztak a Belvárosban a politikai erőviszonyok, vezetőt váltott a tévé, az én munkám is megszűnt, az új ügyvezetőnek nem volt annyira fontos a kultúra, hogy önálló másora legyen. A lány is elkerült onnan. Időnként összefutottunk, elmondta, mit csinál, mit szeretne. Nem kellett nagyon aggódni érte, életrevaló teremtés volt. Aztán egyszer csak azt mondta, New York-ba költözik, és nem sokkal utána emailt kaptam tőle, amiben tudatta, jól van, talált lakást, fotográfiát tanul és dolgozik az Amerikai Magyar Szó szerkesztőségében. Neki köszönhetem, hogy réges rég készülő regényem eleje folytatásokban megjelent Amerikában, magyarul persze. Évek teltek el viszonylag rendszeres email-váltásokkal, néha megkértem, írjon apró anyagokat a Magyar Nemzet kultúra rovatába, így értesülhettek a lap olvasói például közvetlenül a Martin Luther King születésének hetvenötödik évfordulóján rendezett New York-i ünnepségről. Nem sokkal később, az év tavaszán email jött tőle. Azt írta, mellékelte a levélhez tucatnyi fotográfiát, amelyeket Bellocq készített prostituáltokról, New Orleans-i kuplerájokban 1912-ben, és csak a hatvanas évek végén, a szerző halála után húsz évvel lettek ismertek. Képzelmem, találkozott Lee Friedlanderrel, azzal a fotóművésszel, aki rátalált ezekre a portrékra. Sokat beszélgettek, nagyon kellemes öreg úr, és nem fogom elhinni, az egyikén egy magyar-német nő látható. Ő sem akarta, így hát utánajárt az Ellis Island-i bevándorlási központ archívumában a névnek, amelyet az idős művész mutatott neki egy elrongyolódott kék vászonfedelű jegyzetfüzetben, és meg is találta. A dokumentum szerint a tizenkilenc éves újlublói hajadon, Konkoly Emma 1908. november 25-én érkezett New York-ba a Brémából indult Neckar nevű hajón. Nézegettem a többségében meztelen nőket ábrázoló képeket. Az árnyéka sem tűnt fel rajtuk az eme foglalkozást üzökkel szemben mindenhol és mindenkor élő, többnyire harsány és/vagy hatásvadász beállításokban tetten érhető előítéleteknek. Komolyak voltak, a fotográfus szeretete és együttérzése sugárzott róluk. Legtovább természetesen az inkriminált fotót, amelyen egy fiatal nő ül egy tonetszéken egy sötét, virágmintás kárpittal borított szoba sarkában, egy masszív, ívelt, sokfiókos komód előtt. A padlón rojtos szélű, mintás szőnyeg, a falon néhány bekeretezett aktkép függ, a komód tetején egy kör lalakiú, cirádás – vélhetően fém – keretű tükör áll. A nő szemben ül a fényképezőgéppel. Nem pucér, kombiné van rajta. A két

fodros vállpánt kétoldalt a felkarja közepére csúszva, a ruhadarab megfeszül a melle fölött úgy, hogy látni engedi a közöttük húzóódó völgy kezdetét, fölötte meztelen a leejtett, törékeny válla. Csíkos harisnyát visel, jobb lába behajlítva keresztben pihen a balon, bal kezével a bokáját fogja, a jobb a térdén pihen, cigarettát tart benne. Az ölébe és alatta gyűrődő kombiné és a harisnya vége között kivillan a combja. Fejét kissé oldalra fordítja, úgy néz az optikába. A póz egészében mutatja meg a nyakát, amely így kissé vaskosnak tűnik, és a jobb fülét, mögötte zuhan alá a rendezettség miatt megtűzöttnek tetsző vastag, sötét hajkoronája. Ovális arcát furcsává teszi a félprofil beállítás, a képet nézőnek olyan érzése támad, mintha két arcot látna. A kamerához közelebbi, világos oldalon a vastag szemöldök alatt mandulavágású szem, határozott – és megkockáztatható, egyszerre öntudatos és kibívó – tekintet irányul a kamerára, az apró, egyenes orr alatt elnyíló száj szögletében alig feltűnő, kacérnak is mondható mosoly bujkál. A távolabbinak csak kis részlete látható, az is árnyékban marad, és mintha oda húzóódott volna át minden szomorúság, az orrnyereg vonalának folytatásaként megjelenő szemöldök alatt a tágranyított szemben kormorság és bánat ül. Az elfutó idő egyetlen tovatűnő pillanata, amelyet Bellocq gépe rögzített, ám benne foglaltatik egy ifjú nő története. Napokig vissza-visszatértem a fotográfiához, nézegettem, és azon tűnődtem felette, vajon miért és hogyan juthatott ez a fiatal lány a felvidéki faluból Miss Lulu White egykor New Orleans igazán beszédes nevű kerületében álló Mahogany Halljába, s ha már a sors úgy alakította, hogy én szereztem tudomást róla, nemcsak lehetőségem, talán feladatam is megírni, legalábbis azt és úgy, amit és ahogyan én el tudok képzelni belőle.

Voltak már úgy, hogy azt érezték, belehalnak a bánatba? Hogy a szívük ökölnyi hideg kövé dermed és a vele járó fájdalmat nem lehet elviselni? Hogy az ismerős világ ruhát vált, mint azok az asszonyok, akiknek a családjában meghalt valaki, színét veszti, és az ember hirtelen elképzelni sem tudja, hogy akár egy napot is továbbéljen benne? Hogy a szavaknak sós-keserű íze lesz a könnyektől, aztán elfogynak a szavak, a csend marad, az iszonyú üresség meg a könnyek és a mindent kibélelő íz? Ha voltak már így, biztosan azt is tudják, hogy elmúlik. A bánatba kevesen halnak bele, én azt gyanítom, senki, és akiről azt mondják, szerintem az is inkább valami egészen másba. Ahogy ülök itt a szoba sarkában, szemben a fényképező masinával, próbálok mozdatlan maradni, hogy sikerüljön a kép, nézem, amint az ablakon beeső október délelőtti napfény megfehériti a függönyöket, vékony, lassan mozgó pászmákat metsz ki a vastag szőnyegből meg a falikárpitból, és közben visszagondolok, hát hihetetlenül távolinak tűnik az az este otthon, amikor végérvényesen eldőlt, sohasem lehetek Tatar Pisti felesége. Aprónak és jelentéktelennek, akár növendék vessző az ölnyi vastag fák mord erdejében a hegyoldalon, a kétségbeesésem pedig megmosolyogtatóan gyermetegnek. Ritkán jut eszembe, tán most sem történik meg, ha ez a Bellocq, ez jó svádájú, fekete, hátranyalt hajú, kackiás bajuszú fotográfus nem kérdezet. Utána meg, amikor éppen beszélni kezdtem volna, csendre intett, azt mondta, ne mozgassam a számát. Dehát akkor meg mi a ménkönek faggatózik, nem? A fene se érti. Furcsa szerzet, az szentigaz, de valami rejtélyes ok miatt Miss Lulu kedveli, pedig nála ez

elég nagy szó. Ritka ember, aki közel tud kerülni hozzá. Hiába a letörölhetetlen, készségesnek látszó mosoly az arcán, a puha, negédes szavak, amit sokan hajlamosak elérteni, nem akarják felfogni egészen, hogy kellékek csak, az üzlet részei, mint mi, a szobák, az ágyak, a festmények a falakon vagy a földszinten, a nagy tükrös szalonban a zongora, amin esténként a híres Tony Jackson, akinek az előreugró arca engem egy egérre emlékeztet, vagy a szép Jelly Roll Morton szokott játszani. Mögötte leginkább megvetés lakik, rafinéria, vasakarát és jól palástolt indulatok. Velünk, lányokkal hagyján, többnyire kedves és gondoskodó, mintha afféle pótanyánk lenne, persze végül is mi keresünk neki, bár ha dühbe gurul, gyorsan eljár a keze, és tud kegyetlen is lenni. Láttam Carmencita testén a mogyoróbot hagyta vastag, lila meg kék hurkákat, amikor a tésztaképu, lötytedt, örökké verejtékező Mr. Heymann bepanaszolta nála, mert szerinte sértő megjegyzést tett rá, utólag kiderült, azt mondta neki, egy hatalmas polipra emlékezteti, de előfordult az is, hogy Estelle-t a hajánál fogva cibálta haza, miután elment a piacra és három óra múlva sem jött vissza, aztán mikor a keresésére indult egy folyóparthoz közeli italkimérésben talált rá a St. Louis streeten egy tengerész ölében ülve. A férfiakkal egészen más, közülük, én azt hiszem, kizárólag a halottak kedvesek a szívének, leginkább azok, akiknek a képét a bankjegyekre nyomtatták. Ennek a Bellocqnak a ruháján, a puhakalapján meg a fényképezőjén kívül alig van valamije, mégis itt sertepeltélhet folyton, általában persze délelőtt, mikor kevés a vendég és nem nagyon zavar. Megengedte neki, hogy megörökítsen bennünket, kap enni, és noha bizonyosan tud róla, elnézi, hogy Middie időnként megajándékozza egy-egy ingyen numerával. Tegnap is hallottam, amint kiosztotta a kapus Jacket, elég csúnyán mondta neki, vesse abba a kevés eszébe, a férfi a vendége, viselkedjen vele eképp. Nem tudom, Bellocq szólt-e, vagy ő vett észre valamit. Jack egy fekete törpe, olyan, mintha egy hatalmas, benga négert feldaraboltak, aztán fele-harmada nagyságúra raktak volna össze, a rövid, vaskos lábakra került az izmos felsőtest széles vállakkal, arra a nagy fej a behorpadt arccal. Elég rémisztő látvány, ha egy sötét sarkon élém lépne, biztosan megállna a szívem. Keveset beszél, többnyire nincs is rá szükség, elég a nézése, ahogy a szeme fehérje világít az olajszín arcából, de ha több kettőnél, az öklével tesz rendet. Sokan gúnyolják vagy kötekednek vele, azt gondolják, a mérete miatt megtehetik, utóbb a fájdalom megmutatja, mekkorát tévedtek valójában. Láttam én már törött térdrel kirepülni a ház ajtaján a Basin street sarába részegen vigéckedő dokkmunkást, és vánszorgott innen haza sajgó tökkel, plezúrokkal kidekorálva a városházán dolgozó nagyképű hivatalnok is, aki azt hitte, mindenkinek menten el kell alélnia, ha megjelenik. De nemcsak Jacket, minket is leteremt, ha froclizzuk. El se hinnék, milyen vicces, ha zavarba jön. Elég kimondani azt, hogy pina vagy baszás, azonnal céklavörösre pirul a nyakáig, hebegni kezd és öszszevissza tekintget, mint a gyerek, akit a karácsonyi bejgli dézsmálásán kaptak a kamarában. Jókat szoktunk nevetni rajta. Fogalmam sincs, mit csinálhat, mikor a lányok levetkőznek a fényképezője előtt. Lehet, oda se mer nézni. Nekem is mondta, de úgy döntöttem, mégis csak jobb, ha rajtam marad valami ruha, a fene se tudja, ki láthatja

majd ezeket a képeket. Gőzöm nincs, mit akar Miss Lulu ezzel az egésszel, nyilván van valamilyen célja vele. Az biztos, hogy nem a szívjóság vezeti.

Hol is tartottam? Ja igen, annál a régi esténél otthon. Ültünk a konyhában, anyám meg én a dikón, apám a helyén az asztalnál és szívta a pipáját. A hat testvérem már elaludt, a legidősebb öcsém még nem ért haza. Hajnalban ment el András nagybátyámmal, apám testvérével Késmárkra, négy bikát vittek eladni a piacra, kettő az övé volt, kettő a miénk. Anyám beszélt, én sírtam és pöröltem, apám hallgatott, a felszálló füstön át meredt maga elé. A lámpa ugráló fényében semmit sem tudtam leolvasni az arcáról. Pár órával előbb kérte meg a kezemet Pisti. Elmentünk oda, ahol a házunk helyét kinézte, Vermeséktől nem messze a Jakubjanka partján, a patak kanyarulatában. Persze ezt akkor még nem tudtam. Csak sétáltunk kézenfogva az öreg fűzfák alatt, a fodrozódó tetejű víz mellett, és megkérdezte, hozzámennék-e, lennék-e a felesége, és amikor igennel feleltem, akkor mondta, hogy megvette az öreg Kerezsitől azt a földet, oda építjük majd fel a házunkat. Az augusztus végi nap éppen lebukott az Ihla mögött, utolsó sugarai bearanyozták a világot, és nekem az a fűvel, gazzal meg bodzabokrokkal borított lejtős földdarab olyan volt, mintha maga a paradicsom lett volna. Úgy éreztem, az életem legboldogabb napja. Pisti hazakísért, a kapuban azt mondta, bejön, beszél a szüleimmel, de azt feleltem, jobb, ha először én szólok nekik. Mi evangélikusok voltunk, az ő családja katolikus, és a különböző felekezethez tartozók nemigen házasodtak a faluban. Tisztában voltunk vele, Pisti azért is nem járt le hozzánk udvarolni, de nem hittük, hogy ez valóban az utunkba állhat, legalábbis én biztosan nem. Ugyan anyám többször szólt, amikor a fülébe jutott, hogy együtt láttak bennünket, figyelmeztetett, vigyáznom kell, kivel találkozok, mert majd a végén szájára vesz a falu, nem hittem volna el, ha valaki azt mondja, képes megfosztani a boldogságtól, pusztán azért, hogy ne lógjunk ki a sorból. Először nem is értettem, mit akar, azt gondoltam, velem örül majd, ha bejelentem. Néztem rá kikerekedett szemekkel, utána veszekedtünk. Furcsa volt, hogy apám csendben maradt, nem szokta szó nélkül túrni a perlekedésünket, régebben olyankor gyorsan csattant a pofon, amikortól megnöttem, már nem emelt kezét rám, összehúzott szemöldökkel, mogorván utasított az anyám iránti tisztelet megtartására. Akkor az sem izgatott volna, ha megüt, jobban az se fájt volna. A végén már csak sírtam, anyám meg mondta, mondta megállás nélkül. Még ma is látom az arcát, a szomorú szemét, hallom a hangját, ahogy gyözködni próbál, értsem meg, nem rúghatom fel a szokásokat, kinéznének, megkeserítenék az életemet, de még a gyerekeimét is, különben is annyi jóra való legény van a mi fajtánk között, egy olyan szép és ügyes lánynak, mint én, minden ujóra jut egy, most rossz egy kicsit, de elmúlik majd, higgyem el, meg fogom találni a hozzám való férfit, értsem meg, az ember lánya nem csak magának házasodik. Zokogtam és közben arra gondoltam, kit érdekel. Egyszer csak felugrott az udvaron a két kutyánk, hamarosan nyikordult a kisajtó, hazaért az öcsém. Apám felállt az asztaltól, azt mondta, legyen ennek vége, mi nem keveredünk azokkal és kész. A kemencéhez ment és kiverte a pipájából a hamut. Sokáig sírtam még az ágyban, némán, befelé, hogy ne hallják. Hajnalfelé vergeltem el magam, közben eldöntöttem, elszökünk a faluból,

összeházasodunk máshol, és majd hazajövünk, ha mindenki belenyugodott. Kitalálják, mi lett a tervemből? Amikor mondtam másnap Pistinek, elkezdett mismásolni, hogy hát hova mennénk, mit csinálnánk, várunk kellene, előbb vagy utóbb úgyis elfogadják, valamennyire meg lehet érteni őket is, hiszen ebben nőttek fel, ez látták mindig, ez az életük. Álltam, bámultam rá, mint borjú az új kapura, és az járt a fejemben, miért akarok én elszökni és hozzámenni valakihez, aki inkább beletörődik abba, hogy megmondják neki, mit csináljon, aki inkább meglapul, mintsem velem összekapaszkodva kezdjen neki az életnek bárhol másutt a világon, akinek többet jelent a falu meg a házhely, mint én? Meghalt bennem valami. Szó nélkül sarkon fordultam, otthagytam, csak akkor kezdtem el sírni, amikor jó messze jártam tőle. Először arra gondoltam, beleugrok a kútba, utána mégis úgy döntöttem, világgá megyek. Otthon este egy táskába pakoltam a legszükségesebbeket, és miután már mindenki elaludt, gyalog indultam el Ólublóra.

Anyámnak éltek rokonai Bergentől nem messze, egy Salzmoor nevű faluban, a család egyik része onnan települt Újlublóra jó száz évvel előbb. Ismerni nem ismertük őket, de tudtunk róluk, időnként jött tőlük levél, anyám mesélte mindig, egyszer jártunk is ott, de én akkor karonülő voltam még, nem emlékeztem rá. Úgy gondoltam, elég messze van hozzá, hogy mindent magam mögött hagyjak, de mégsem állok majd egészál magamban az idegen világban. Pedig jobban jártam volna, ha messzire elkerülöm őket, elhihetik. Cselédként éltem náluk, a nagy istálló melletti kemenceházba tettek be nekem egy ágyat, ott aludtam. Először még örültem is neki, mert biztosnak látszott, hogy ott nem kell fagyoskodnom, később kezdett bántani, amint a viselkedésükből és néhány elkapott mondatukból megértettem, púp vagyok a hátukon, akitől azt sem veszik jó néven, ha egyáltalán megjelenik a házban, kivéve ha takarítani kellett. Pedig dolgoztam hajnaltól sötétedésig, nem is volt vele bajom, otthon se ijedtem meg soha a munkától, csak aztán este egyedül ülve az ágyamon és kanalazva a vacsorámat gondolkoztam rajta, nincs ez rendjén, és fogott el sokszor a sírásig a honvágy. Nagy gazdaságot vittek, rengeteg állatot tartottak, egy részüket lábon, egy részüket levágva és feldolgozva értékesítették a bergeni piacon. Az öt gyerek, az öt elkényeztetett, pufók, vörös és szeplős gyerek volt gonosz velem, és Gertrúd néni, anyám mit tudom én hányadik unokatestvére, nagydarab, vörös, felénk úgy mondták, térdig pina púpig csecs asszonyosság kezelt kezdettől fogva távolságtartón és gyanakvón, szerintem, ha az anyja, az öreg Hilde néni és az ura, a Franzi bácsi nem erősködnék, mondván, mégis csak egy rokonról van szó, be se fogadott volna. Nemsokára megértettem az okát is. Azt, hogy megakad rajtam a házba be-betérő béreslegények meg az állatok levágását és feldolgozását végző hentesfiúk szeme, nem lehetett nem észrevenni, csapták a szelet, valahol tetszett is, de egyik sem érdekelt. Elalvás előtt még mindig Pisti arcát láttam magam előtt, és a párna átnedvesedett a könnyeimtől. Franzi bácsiról fel se tétéleztem. Utólag tudom már, naiv voltam, gyanút kellett volna fognom, nem véletlenül találkoztunk gyakorta szembe olyan helyeken, ahol csak úgy mehettem el mellette, hogy egymáshoz ért a testünk. Egy este arra ébredtem, ott ül az ágyam végén és a takaró alatt fogdossa a lábamat. Gondolhatják, mennyire meg-

ijedtem. Elhúzódtam, sírva próbáltam leszerelni. Hiába, lefogott. Kiabáltam segítségért, de betapasztotta a számát a nagy kezével és eltorzult, morgó hangon, ami a vicsorgó kuttyákéra emlékeztetett, azt mondta, vagy engedem, vagy pakolhatok azonnal és mehetek Isten hírével. Tudom, jobban járok, ha akkor szedem a sátorfámat, főleg, hogy úgylát az lett a vége, de féltem, meg hát ugye az ember lánya nem lát a jövőbe, mindig később jön rá, mit kellett volna csinálnia. Nem tartott sokáig és nem is fájt annyira, ahogy előtte gondoltam. Kicsit mintha kívül lettem volna mindenben, hogy is mondjam, mintha csak egy részem lett volna ott, azzal történne, másik részem közben nézné, bár lehet, ez így zagyvaságnak hangzik, mindenesetre volt benne valami nyomorult nevetségesség, amitől nem tűnt egészen valóságosnak, ellentétben az eltorzult, tokás ábrázatával, a hörgésével meg a fokhagymaszagú leheletével, azokra még sokáig felriadtam álmomból. Mocskosnak éreztem magam, miután elment hajnalig sírtam. Végiglatolgattam az öngyilkosság minden eszembe jutó módozatát az akasztástól az ereim felvágásán át a lúgivásig, elképzelttem, amint megtalálnak és kérdezzetik, vajon miért csináltam ezt ilyen fiatalon, de rá kellett jönnöm, lehet, még jót is tennék vele neki, hisz megkapta, amit akart, és még a gond is lekerül a válláról. Hazavisznek, eltemetnek, anyámék meg azt hiszik, a bánat miatt pusztítottam el magam. Na, ezt az egyet nem akartam. Úgy gondoltam, meg kell fizetnie azért, amit velem tett. A másnap volt a legrosszabb, égetett a szégyen, azt hittem, az arcomra van írva, és aki lát, azonnal tudja, mi történt. Később jobb lett. Esténként jött. Nem ellenkeztem, feküdtem az ágyon, mint egy rongybaba és hagytam, hogy a kedvét töltsen rajtam. Aztán szereltetem egy reteszt az ajtóra az egyik hentesfiúval, és egyszercsak nem engedtem be. Ha látta, nevetve kacérokodtam a legényekkel, örültem annak, hogy nehezen viseli és a házból kiszűrődő veszekedés hangjainak is. Gertrúd néni szerintem tudta, vagy ha nem is, érezni biztosan érezte, de nem csinált semmit, undokabb se volt velem, mint annakelőtte. Talán felvetődött benne, akár el is veszítheti Franzi bácsit, aki ajándékokat hozott, azt hitte a szerencsétlen, elolvadok egy ruhától vagy fülbevalótól, és beengedem, pedig ha toronyórát ad láncostól, akkor se nyitottam volna ki az ajtót. Néha féltem, rámtöri, ám azt sose mertte megtenni. Szenvedett és én örültem neki. Egy áprilisi estén, amikor megint kopogott és utána hosszan beszélt, azt mondta, annyira odavan értem, nem tud már se enni, se aludni, állandóan rám gondol, ne kínozzam tovább, ő mindent itthagya, ha én elmegyek vele, és a végén sírva fakadt, hüppögött, mint a szopós gyerek, na, akkor úgy döntöttem, elég volt. Megvártam, hogy visszamenjen a házba és eljöttem. Brémába keveredtem, egy kikötői fogadóba szegődtem el. Láttam a kivándorlókat szállító hajókat, a rengeteg embert, akik kis motyójukkal nekivágtak az ismeretlennek, többségük arcáról inkább a reményt lehetett leolvasni, ami belőlem már rég kiveszett, ám az biztos volt, Amerika jó messze van, ígylát nekem pont megfelelt. Összerakosgattam a keresett nem túl sok pénzből egy harmadosztályú jegy árát és november 10-én felszálltam a Neckar nevű gőzösre.

Jeffrey Schottenhammert valamikor március végén, egy napfényes vasárnap délután ismertem meg kőhajításnyira a pennsylvaniai Hockersville-től. Az egyik mun-

Baranyai Péter: Érdekes formák a Savaria plázában

Várnai Anna: Fénytörések

katársnőm, Elenor Braedley hívott meg magukhoz ebédre, együtt dolgoztunk a Lancaster Caramell Company gyárában Derry Church-ben, idekerültem néhányadmagammal az Ellis Island-i karantén után. Éppen hazafelé tartottam a szállásra, amikor megállt mellettem egy ekhós szekér, olyan, amelyiknek a kerekei fölél fából készült házfélét építettek, ajtóval, ablakkal, otthon nálunk a cirkuszosok járták ilyenekkel a falvakat, a bakon ülő középkorú, szakállas férfi a kalapját megemelve köszönt és kérdezett valamit. Az egészet nem értettem, de a lényege az volt, hogy elvihet-e valameddig. Akkor már három hónapja hallgattam az angol szavakat, elég sokat tudtam is, eladni nem lehetett volna, megértettem mindent, amit akartam, igaz, a magam némettel kevert nyelvén, ha kellett kézzel-lábbal segítve. Mondtam is neki, köszönöm, de nagyon szép idő van, szívesen gyalogolok. Erre, képzeljék, megszólal nekem németül, azt, mondja, nem kell félnie, kishölgy, az idő a kocsin is szép, és út közben el tudunk beszélgetni, az idejére sem emlékszik, mikor társalgott utoljára az anyanyelvén. Melegség töltött el, elhihetik, olyan volt, mintha otthonról találkoztam volna valakivel, mintha a szülőföld egy darabja termett volna hirtelen a végeláthatatlan amerikai mezőn, nem sokat gondolkoztam hát, örömmel ültem fel mellé. Kiderült, lényegében úgy is van, a családja Olmützből vándorolt ki több mint negyven éve, volt egy farmjuk Wisconsinban, Belmont mellett, kilenc testvére közül ő visszafelé a második, már itt született. Mesélt a gyerekkoráról, arról, hogy sosem szerette a munkát a földön meg az állatok mellett, másról álmodozott, tengerész akart lenni, aki bejárja a világot, de ha szóba hozta, az apja mindig letorkolta, mondván, ő nem nevel csavargót, Isten megveti a léhakat és azokat, akik a dolgok könnyebbik oldalát keresik. Kegyetlen és bigott ember volt, a legkisebb vétséget is a nadrágszíjával torolta meg, neki elég sok jutott, előfordult olyan is, hogy sorba állította és megverte mind a tízöjüket, és még a védelmükre kelő anyjuknak is jutott az ütlegekből. Tizenhat évesen szökött el otthonról, bejárta az országot keresztül-kasul, dolgozott gyárban Milwaukee-ban, volt kikötői rakodó Chicagóban, aztán elment vasutat építeni, Seattle-ben, végül elszegődött egy hajóra, világot ugyan nem látott vele, oda-vissza ingázott a város és az alaszakai Dyea között, vitte a meggazdagodni vágyókat és hozta a kevés szerencsést meg a sokkal-sokkal több póruljárt kiábrándultat. Másfél évig bírta, utána favágónak állt, ott a hegyekben találkozott egy suquamish nővel, beleszeretett, épített maguknak házat Baringtól nem messze a hegyen és elhelyezkedett a helyi fűrésztelepen. Született egy lányuk, gyönyörű gyerek volt, de kétévesen elvitte a torokgyík, rá négy évre beteg lett a felesége is, hónapokig szenvedett, csonttá-bőrré fogyott és meghalt, neki pedig nem volt többé maradása. Eltemette, eladta a házat, vett két lovat meg egy kocsit, és elindult. Sokáig azt sem tudta, hova meg minek, csak ment, amerre a lovak vitték, ott aludt, ahol ráesteledett. Egy idő után, a pénze fogytával ki kellett valamit találnia. Az asszonyának volt egy titkos főzete, afféle elixír gyógynövényekből és egyebekből, aminek az elkészítési módját a törzsben az anyák adták tovább a leányaiknak nemzedékek hosszú során át. Mindig volt otthon nálunk is, már kora tavasszal elkezték hozzá gyűjteni a növényeket, ősszel készítették el, mindenre használták, gyomorfájdalmakra, bélpanaszokra meg sérülés vagy láz esetén borogatásként, az asszony rendszeresen tett pár cseppet az

ágyukra és a küszöbre is, úgy hitte, távol tartja a rossz szellemeket. Jeffrey úgy gondolta, ezt fogja árulni. Akkor már hét-nyolc éve kereskedett vele, mint afféle utazó ügynök, mindig akként kínálta, amire kereslet mutatkozott, városi fehérnépeknek ráncokat eltüntető arclemosóként, vidéki asszonyoknak köhögéscsillapító gyanánt, férfiaknak általában mint potencianövelőt vagy hajnövesztő szert. Tizenöt centet kért egy fél unciáért, és egészen jól keresett vele. Azt mondta, el sem hinném, az emberek mennyire ácsingóznak valamilyen csodaszerre, ami megszabadítja őket a bajaiktól meg a hibáiktól, és nemcsak a szegény népek, vásárolt már tőle texasi milliomos is, igaz az egyszerre öt gallonnyit. Nem hittem neki, azt gondoltam, bolonddá akar tenni, nevettem rajta, mondtam, nem szép dolog megvezetni másokat, megkérdeztem, tényleg elhiszik az emberek, hogy ennyi mindenre jó az a kotyvalék. Azt válaszolta, elhiszik, mert el akarják hinni, az a legtöbb dolgon segít, neki ugyan fogalma sincs, mire jó, de ártani biztosan nem árt senkinek. Olyan volt, mintha már régóta ismerném, nagyon kellemsen elbeszélgettünk, gyorsan megérkeztünk Derry Church-be, közben elmondtam, hogyan kerültem ide, persze Franzi bácsit azért kihagytam a meséből, gondolhatják. Amikor a szálláshoz értünk és elbúcsúztunk egymástól, azt mondta, menjek vele, higgyem el, jó élet ez, mindenem meglesz, nem kell senki kényére-kedvére ugrálnom. Hallgattam. Olyan hirtelen jött, nem tudtam, mit is válaszolhatnék. Mosolygott, nézett rám a nagy, szomorú, szürke szemével a kajla kalapja alól, aztán a gyeplő mozdításával megindította a két lovat. Már elhaladt egy darabon, mikor visszakiabált, hogy két hét múlva újra erre jön, délre indul a tél elől, addig meggondolhatom a dolgot. Nem kellett két hét, még két nap se, már éjjel az ágyban fekvé, elalvás előtt tudtam, vele megyek. Jeffrey igazi jó ember volt, egyszerre az apám, a testvérem, a barátom, később a szeretőm és az élettársam is. Mit mondhatnék? Már jó két hónapja voltunk úton, amikor megtörtént. Én akartam. Soha nem közeledett hozzám előtte, nem tett egyetlen félreérthető mozdulatot, nem hallottam tőle még sikamlós megjegyzést sem. Gondoskodott rólam, megadott mindent, amit kértem, átengedte nekem az ágát, ő pedig leköltözött a padlóra, ott aludt. Egy este aztán lemasztam hozzá, mellébújtam és odaadtam magam neki. Addigra már része lett az életemnek, nagyon sokat beszélgettünk, sosem fogyott ki az elképesztő és vicces történetekből, meg tudott nevetetni és vigasztalni is, ha elszontyolodtam, megszoktam a közelségét, és mikor elkövetkezett, olyan természetes volt vele a szeretkezés is, mint ahogyan vizet iszik az ember. Gyengéden csinálta, lassan és odafigyelve, végsősoron ő ismertette meg velem a saját testemet.

Úgy voltunk már, mint a házások, tervezgettük a jövőnket, hogy majd letelepszünk valahol, lesznek gyerekeink meg minden. Képzeljék, egyszer Arkansas és Oklahoma határán, nem nagyon messze egy Fort Smith nevű várostól olyan helyet láttam, amelyik megszólalásig hasonlított a Jakubjanka partján odahagyottra. Mondtam Jeffreynek, ott le tudnám élni az életemet, azt válaszolta, ha összerakjuk rá a pénzt, visszajövünk és veszünk egy darab földet. Boldog voltam vele. De egy évig se tartott, addig az április eleji iszonyú csütörtök délutánig, amikor Kentukyban a Fairviewből Pembroke-ba vivő úton összetalálkoztunk Henry James Paxtonnal és két cimborájával. Mint később megtudtam, Paxton az arcát borító himlőhelyek miatt

Ragyás Henryként volt közismert és rettegett rablógyilkos, ötezer dollár vérdíjat is tűztek a fejére. Az egész nagyon gyorsan zajlott, szinte fel sem fogtam, mi történik. Egyik pillanatban még kedélyesen beszélgettek Jeffreyvel, a másikban meg Paxton pisztollyal a kezében kiabált vele, azt mondta, lehet, hogy nem emlékszik rá, de két évvel korábban bolondot csinált belőle, hiába vett tőle két üveg kotyvalékot, egy szál haja sem nőtt ki tőle, és ha nem kárpótolja azonnal, golyót repít a fejébe. Hiába hajtogatta szegénykém, most látja életében először, az az állat lerángatta a bakról, a pisztolyt a fejéhez tartva taszigálta a kocsi hátulján lévő ajtó felé. Nem érhetek a feléig sem, amikor lövés dörrent. Sikítottam, a lovak fejénél álló két barom meg röhögött. Leugrottam a kocsiról, elindultam hátra, és megláttam Jeffreyt. Ott feküdt a tavaszi, verejtékező, foltokban épp sarjadni kezdett fűvel borított földön, a jobb arcát vér borította, lecsorgott a nyakán, átította a kabátja meg az inge gallérját. Letérdeltem mellé, az ölembe vettem a fejét, egy helyütt puhát éreztem, hiányzott a csont. Még lélegzett, nézett rám a szemével, de szerintem már nem látott. Folytak a könnyeim. Sosem fogom elfelejteni a tekintetét. Paxton a hajamnál fogva állított talpra és az ajtóhoz ráncigált, elhordott mindenféle büdös kurvának, azt mondta, adjam oda a pénzt vagy nekem is végem van. Odabent minden összeborogatva hevert egymás hegyén-hátán, megálltam egy pillanatra, talpam alatt ropogtak az összetört üvegek cserepei, olyan voltam, mint aki sóbálvánnyá változott, közben kiutat keresve cikáztak a fejemben a gondolatok. Az ágyra lökött és tépni kezdte a ruhámat. Védekeztem, dulakodtunk, de mikor láttam, a másik kettő is az ajtó előtt áll, megadtam magam, sőt úgy tettem, mintha az erőszak felizgatott volna és akarnám, pedig szörnyen büdös volt, a szájában rohadó fekete fogainak szagától felfordult a gyomrom, végig az öklendezés elfojtásával küszködtem, közben úgy éreztem, nem is egy férfi, hanem egy tárgy mozog bennem. Mit tehettem volna, a fülebe súgtam, hogy nagyon jó nekem, odaadom neki a pénzt, el is megyek vele bárhová, de azokkal nem akarom csinálni. Önelégült vigyorral az arcán állt fel rólam, az ajtóhoz ment, közölte a két kigúvadt szemmel bámuló bumburnyákkal, én az övé vagyok, egy ujjal sem érhetnek hozzám, elmehetnek a büdös picsába, majd mikor azok felcsattantak és mégis fel akartak mászni az ajtóhoz, egyszerűen lelőtte mind a kettőt, engem pedig megfenyegetett, ne próbáljam átverni, mert úgysem tudok elbújni előle, megtalál és kibelez. Hopkinswille-be mentünk, egy motelben szálltunk meg. Láttam, ahogy a Jeffreyvel tervezett jövőnk whisky formájában legurul a torkán, közben kénye-kedvére használt, mint valami tárgyat, megérthetik, csak a bosszú foglalkoztatott. Egy reggel, amikor részegen hortyogott az ágyban, kisurrantam a szobából, elmentem a sheriff irodájába és elmondtam mindent. Gatyában bilincseltek meg, úgy vitték el a börtönbe. A kocsit meg a három holttestet megtalálták, ahol mondtam, a két lovat közben elvitték. Megkaptam a vérdíjat. Ott, Hopkinswille-ben temettem el Jeffreyt. A tárgyalásig a motelben maradtam, tanúszkodtam Paxton ellen, az akasztásánál a legelső sorban álltam, azt akartam, én legyek az utolsó kép az átkozott életében, ami elkíséri a legmélyebb pokolba.

A tárgyaláson ismertem meg egy nagyon kedves házaspárt, náluk, az ő farmjukon, a várostól alig egy mérföldnyire töltöttem az elkövetkező hónapokat. Gondolom,

hallva a történeteket, megsajnálta. Befogadtak, fedélt és ételt kaptam tőlük, figyeltek rám, én pedig csináltam, amire szükség volt a ház körül meg a földön. Amíg élek halás leszek Fred és Mary Sullivannek, hogy segítettek, amikor nem voltam se eleven, se holt, megmutatták, a gonoszság mellett jóság is van a világban. A munka egyébként is jót tett, elterelte valamennyire a figyelmemet, bár sokáig gyötörtek az álmok és tört rám a legváratlanabban a sírógörcs. Lassan szedtem össze magam, kora nyárra járt, amikor már nem kellett egész éjszaka égetni a lámpát, mert nem fogott el pánik, ha megbredtem a sötétben.

Reggie Fuller egy igazi aranyos gazember volt. Idénymunkásként aratásra érkezett a Sullivan-farmra. Biztosan ismerik azt a fajta embert, akinek egy percre be nem áll a szája, otthon úgy mondták, kibeszéli a tehénből a borjút, mindenről észébe jut egy történet, és mondja, mondja, mintha büntetésnek érezné, ha véletlenül egy percre is csend van körülötte. Biztosan elmondták neki, mi történt velem, mert amellett, hogy nagy kedvvel csinált bolondot másokból, mert a munka egyhangúságát oldó nevetés a középpontba emelte, pillanatokig megfürösztötte a sikerben, a célbavett gesztusai pedig alapot szolgáltatottak neki a karikírozásra, újabb vásott tréfára, hozzám mindig tisztelettudóan közeledett. Sokat beszélgettünk, pontosabban sokat beszélt nekem. Csuda dolgokat mesélt a déli mocsárvidékről, ahol felnőtt, a vízben élő furcsa lényekről, vudu-varázslatról, a ködben hazajáró lelkekről, mindenféléről. A nyakában szíjra fűzött medvekarmokból készült nyakláncot viselt, azt mondta, északon lőtte, és higgyem el, akkora medve volt, hogy mikor felegyenesedett, ő a mellő lábáig sem ért, de egy története maradt mindössze a pisztolyában és azzal pont a szeme közé lőtt, morgott még egyet, majd eldől, mint a zsák. Ma sem tudom, igaz volt-e az egészről akár egyetlen szó is, gyanítom, sose találkozott medvével, a láncot vette valakitől, mert megtetszett neki, mindenesetre aranyos volt, levett a lábamról. Jó volt, hogy valaki mellett hallgathattam, nem kellett semmit mondanom, így nem kellett emlékezniem se, jó volt a közelsége, az, hogy láttam a szemében, tetszek neki, és a vágy erőt vesz az izgágaságán, tétovává, kissé félszeggé teszi, eldönthetem, mi történjen, utóbb jó volt az érintése, a testének a melege, az, hogy oda lehetett bújni valakihez. Azt mondogatta mindig, elege lett a vándoréletből, betakarítás után hazamegy. Hívott, menjek én is, olyan világot mutat, amelyet még sosem láttam. Nem azért mentem vele, mert elhittem, amit mondott, vagy mert szerelmes lettem volna belé, nem, viszont maradnom sem volt miért. Szeptember végén indultunk. Elbúcsúztam Sullivanéktól, megköszöntem nekik mindent, hagytam a vérdíjból kétszáz dollárt levélbe hajtva a konyhaszekrényen, a cukortartó alatt. Meg sem próbáltam odaadni, úgysem fogadták volna el. Columbusnál értük el a Mississippit, ott szálltunk fel a New Orleansba tartó Queen of River gőzösre. Ugye nem lepődnek meg nagyon rajta, ha azt mondom, mikor kikötöttünk Vicksburgben, Reggie leszállt a hajóról, hogy vegyen a városban ezt-azt, de nem jött vissza, eltűnt, és vele együtt a pénzem nagyrésze is. Nem történt más, mint amit valahol mindig is sejtettem. Kezemben tartva a kiürült pénztárcát, amiben hagyott tíz dollárt meg némi aprót, nem töltött el indulat, nem gondoltam, hogy utána kellene vetnem magamat, a nyomára jutni, feljelenteni, elég-

tételt venni. Nevetve engedtem el. Inkább megnyugvás, derű meg valami hálaféle volt bennem, mint harag.

Miss Lulu a kikötőben szólított meg, nem sokkal azután, hogy leszálltam a hajóról. Álltam a nyüzsgésben, előttem a lábamnál az egyetlen táskám, azon tűnődtem éppen, merre induljak, és egyszer csak ott állt előttem a bokáig érő lila fodros ruhájában, a nyakán összehúzott zsabós ingben, fején kis kalappal, kezében apró, fodros napernyővel. Ma már tudom, abszolúte nem véletlenül vetődött oda, rendszeresen kijár, szemügyre veszi az érkezőket, lányokat, férfiakat egyaránt, az üzlet szempontjából egyik sem elhanyagolható. Azt mondta, úgy látja, idegen vagyok itt, majd megkérdezte, hova tartok, szívesen elkísér, és mikor azt válaszoltam, éppen most érkeztem, nem ismerek itt senkit, és azon gondolkodom, mihez kezdek, elhívott ide, a Mahogany Hallba a Basin streetre. Most sajnálhatnám magamat, mondhatnám, becsapott, édeskés szavakkal a bizalmamba férközött, ígéretekkel kábított vagy hálózott be, aztán visszaélve kiszolgáltatott helyzetemmel rávette, hogy a testemmel keressek neki pénzt, de ez nem lenne igaz. Első beszélgetésünk a nagy tükrös szalon sarkában sokkal inkább volt hűvös és racionális üzleti tárgyalás, mint egy ártatlan leány ármányos csapdába csalása és bűnbe vitele. Elmondta, mit kell csinálni, mennyiért, abból mennyi az ő része a szállásért, ellátásért meg a védelemért cserébe, és azt is, hogy ez az ő háza, itt az ő szava a törvény, gondoskodik mindenkiről, de aki engedetlen, azt megbünteti, végső esetben kihajítja az utcára. Felállhattam és elmehettem volna, és ha az vagyok még, aki szűk négy évvel előbb egy éjszaka elindult otthonról, biztosan azt is teszem. De már nem az voltam, sok mindenre tanított az élet, régóta nem kevertem össze az ábrándjaimat a valósággal, tudtam, bármikor találkozhatok újra valakivel, aki így vagy úgy azt tesz velem, amit akar, a különbség pusztán annyi, hogy itt meg kell fizetni az árát. Gondolkodtam, osztottam-szoroztam és ígent mondtam Miss Lulunak. Az elején kemény volt, sokszor fogott el az undor, tehetetlenségemben sokszor sírtam és ittam le magam az öntudatlanságig, és legszívesebben hazaindultam volna, de elég hamar rájöttem, ha minden úgy halad tovább, végül engem is felpuffedt vízihullaként pecáznak majd ki a folyóból. Elhatároztam, soha többé nem iszok egy kortyot sem, összegyűjtöm a pénzt és ha együtt lesz, majd eldöntöm, hogy hazamegyek és megveszem Tatár Pistitől azt a nyomorult házhelyet vagy ott, Oklahoma és Arkansas határán azt a másikat, amelyiket Jeffreyvel kinéztünk. Később könnyebb lett, kialakult az ügyfélköröm, visszajáró kuncsaftjaim vannak, akik lefoglalnak, ritkán kell összeadnom magam az utcáról betévedő mindenféle idegenekkel. Ismerem őket, némelyiket kimondottan kedvelem, van, amelyikkel lefeküdnöm se kell mindig, csak hallgatnom, amíg kibeszéli magából a problémáit, olyan is volt, nem is egy, aki megkérte a kezemet. De elhihetik, már senkire sincs szükségem, gyűlik a pénzem, és nem sokára enyém lesz valamelyik patakparti föld a lehajló öreg fűzfákkal.

Itt áll előttem Belloq, nem tudom, mikor jött ide. Mit akar? Miért néz rám ilyen merően? Egy zsebkendőt nyújt felém, azt mondja, töröljem meg a szememet, ha nem akarom, hogy könnyes legyen az arcom a képen.